

Feil om NS og valget i 1937

I Guri Hjeltnes' «Norges krig. Hverdagsliv» dukker det enda en gang (s. 241) opp en valgstatistikk for NS ved kommunevalget i 1937 som så avgjort er feil. Opplysningene er hentet fra boken «Den norske nasjonalsosialismen», men blir ikke riktigere av den grunn. 1937 var riktignok NS' aller vanskeligste år på grunn av J. B. Hjorts splittelsesarbeide etter valget i 1936, og det gjorde det ikke særlig aktuelt å konsentrere kreftene om et kommunevalg. Like fullt er det nokså galt når det opplyses at NS bare fikk 1 422 stemmer fordelt på 1 164 stemmer i bygdene og 258 i byene.

Den alvorligste feilen er at listen i Oslo ikke er tatt med. Den fikk alene nærmere tusen stemmer. Grunnen til feilen kan være at denne listen hadde navnet «Den faglige bystyreliste», men som undertittel står det klart og tydelig: «Oppstillet av Nasjonal Samling».

Det må imidlertid også være andre feil.

I «Den norske nasjonalsosialismen» er det regnet opp åtte kommuner der NS deltok: Torpa, Våler, Tynset, Nordre Land, Trysil, Elverum, Gjøvik og Frogn. Det samlede stemmetall var 896. Kriteriet for å plukke ut nettopp disse steder, later til å være at NS i disse kommuner oppnådde mer enn 3,5% av stemmene. I de nevnte kommuner oppnådde NS å få representanter i Torpa, Våler, Trysil, Elverum og på Gjøvik.

Imidlertid fikk NS innvalgt representanter i ytterligere tre kommunestyre, nemlig i Hammar, Randaberg og Efteløt sogn, Ytre Sandsvær. Stemmetallene her kan altså ikke ha vært helt ubetydelige.

I tillegg til dette ble det ihvertfall stilt lister i Furnes, Veldre sogn i Ringsaker, Hoff sogn i Østre Toten, Brandbu, Birkeland sogn i Fana, Tingvoll og Narvik. Denne oversikten er etter all sannsynlighet ikke komplett.

Selv om det riktige stemmetallet for NS i 1937 ikke i noe fall er særlig imponerende, så er det ihvertfall en del større enn hva det nå opereres med.

R.

Hvorfor så engstelig for motforestillinger?

I Morgenbladet var Gunnar Hammarstrøm ute med en sur artikkel fordi han hadde mottatt «Folk og Land» og et tilbud på den nye boken som inneholder Quislings forsvarstale. Noen dager senere svarte IDAR AARHEIM, også i Morgenbladet (2/3):

Skribentkollega Gunnar Hammarstrøm har fått en diskret konvolutt med et eksemplar av «Folk og Land» og tilbud om Quislings forsvarstale foran lagmannsretten i 1945. På denne måten markerer A/S Historisk Forlag NS-førerens 100-årsdag 18 juli.

Ikke uten obligatorisk indignasjon takker Hammarstrøm (M.bl. 19.2) nei til å gjøre seg kjent med forsvarstalens innhold. Det er hans fulle rett. Derimot har jeg vanskelig for å skjønne hans engstelse for at etterkrigsgenerasjonene skal få gjøre seg kjent med hva som var holdningen til de titusener av nordmenn som hadde et annet syn enn seierherrene, og som kollektivt ble dømt for dette etter tilbakevirkende forordninger.

Hammarstrøm hevder med rette at «Folk og Land» driver en «konsekvent terping av okkupasjonshistorien sett fra de tidligere NS-medlemmenes synsvinkel».

Men er det så farlig?

Vi som ennå hadde skolegang etter krigen, og som har lest den «offisielle» norske presse i mer enn en generasjon, har da sandelig fått innerterpet seiersherrenes ensidige glansbilde av seg selv og sine heltebedrifter.

Seige jøssinger

For det var ikke en tilstand som tok slutt etter at den verste

seiersrusen hadde lagt seg. De seigeste jøssinger feirer fortsatt seg selv 42 år etter at krigen sluttet i speilblank selvforherligelse slik som Oddvar Joh. Hilland i Morgenbladet (23.2)

«Svært få, og totalt betydningsløse personer, ofte utpregede nuller, gikk i løpet av krigen inn i NS og i tysk tjeneste.»

Ja, så uvitende har man åpenbart lov til å være når man i flere årtier har dyrket sin egen fortrefelighet uten motforestillinger. Herr Hilland anstiller seg overrasket over det faktum at ca. 15.000 nordmenn meldte seg frivillig til innsats mot Stalins Røde armé og nærmere tusen fant frontdøden på slagmarkene i øst. «Tufser» (Hillands uttrykk) alle sammen?

Hvis han føler trang til å komme ut av sin villfarelse, kan han for eksempel se litt på major Svein Blindheims bok om frontkjemperne. Som kjent motstandsmann og sentral etterretningsoffiser, kan Blindheim vanskelig mistenkes for nazisymptomer, men det later til at superjøssinger av herr Hillands type ikke tar sjanser på at illusjonene går i knas på grunn av ubehagelige kjennsgjæringer.

Han vet vel heller ikke at cirka hundre tusen nordmenn ble mistenkt for landssvik og blant de døpte fantes ledende personligheter innen litteratur, kunst, vitenskap, næringsliv, det militære, journalistikk, fagforeningsliv (Håkon Meyer) og fra de fleste yrkesgrupper?

Uansett standpunkt skulle man i det minste tro at det som fenomen var av almen, nasjonal interesse at det forholdt seg slik.

Glansbilde

Enkelte striper er det dog kommet i lakken på det offisielle glansbilde seierherrene har laget av seg selv og sine bedrifter. Det har blant annet skjedd gjennom viktige bøker som nylig avdøde høyesterettsadvokat Albert Wieselers analyser i «Seierherrens justis» og «Lys over Landsvikoppgjøret», eller Thorkild Hansen monumentalverk «Prosessen mot Hamsun». Reaksjonen etter sistnevnte bok, viste at rettsoppgjøret fortsatt er en ondartet byll i vår historie.

Flere innlegg, blant annet fra skribenter av etterkrigsgenerasjonen, som stillet kritiske spørsmål i forbindelse med rettergangen, ble simpelthen ikke tatt inn i avisene – og redaktørens unnskyldning med at de ikke var godt nok skrevet, holder ikke. Ibland var kanskje spørsmålene for farlig formulert – det er jo alltid et godt påskudd for svake redaktører til å avvise velskrevne artikler.

Quisling

Heller ikke jeg er en beundrer av Quisling. Hans egenrådige inngripen i hendelsen de kaotiske april dagene i 1940, ville vel under alle styreformers kvalifisert til landsforræderi. Men at NS-føreren trodde at han handlet i nasjonens interesse, er jeg samtidig overbevist om – uten at det fritar ham for ansvar.

Men etterat Norge hadde kapitulert «med samtlige stridskrefter», og general Ruge gikk i frivillig internering som pant på kapitulasjonen, var situasjonen plutselig blitt en annen. Konge og arbeiderpartiregjering var flyktet. Flere nordmenn, blant dem offiserer, som deltok i oppofrende kamp mot de tyske invasjonstyrker våren 1940, meldte seg senere

som frivillige på østfronten i striden mot Den røde armé. Mange av disse var like glødende patrioter som flere av englandsfarerne og motstandsfolk her hjemme. Jeg har ingen vanskeligheter med å skjønne at for disse må landssvikstempelet føles yderst urettferdig. Men få fredsslutninger i historien har vært rettferdige og det er alltid seierherrene som setter seg til doms med mer eller mindre velpleiet samvittighet.

Som tiåring i 1945 regner jeg meg som nøytral i forhold til krigstidens hendelser. I 1940 var Hitler og Stalin allierte, begge maktpolitiske forbytere i verdenshistorisk format. Men i 1945 var forlengst vår London-regjering alliert med den ene av dem i kamp mot den annen. Av de hjemvendte seierherrene, og det offisielle Norge, ble vi barn belært med at Norge blant annet var blitt befridd av våre venner i den seierrike Røde armé.

Tenkte vi anderledes, viste vi unasjonalt holdning og var dårlige nordmenn. Slik har det fortsatt å være i mer enn førti år. Men etterkrigstidens dom blir neppe fremtidens.

Nasjonalsosialismen

Jeg har aldri følt meg tiltrukket av noen form for sosialisme, følgelig heller ikke av nasjonalsosialismen. Å ville uttrykke hele folkeslag på grunn av tvilsomme raseteorier og Blut und Bodenlære, er dessuten kvalifisert massegalenskap. Men det generer meg samtidig en smule at bare krigsforbytere på den tapende side ble dømt, mens krigsforbytere blant seierherrene ble tildelt helteglorie.

Også jeg har fått det samme tilbud som Herr Hammarstrøm i posten. Men jeg deler ikke hans litt småborgelige redsel

(Forts. s. 7)

Pernille og Alexandra

Av Arve Juritzen

har rost min penn. Men jeg tror hun lar sitt sinne gå ut over VG fordi hun ikke kan tilbakevise en veldokumentert og gjennomarbeidet artikkel. Pernille, jeg er redd et brev fra Quisling til sine foreldre ikke er nok på vektskålen av dokumenter.

Pernille tar også feil når hun spekulerer på hvor mye VG har betalt Alexandra for in-

tervjuet. Alexandra fikk ikke betalt av Verdens Gang, hun har heller ikke mottatt noe honorar fra meg. Jeg har aldri snakket med Alexandra om noe honorar, og hun har aldri spurt. Alexandra har heller ikke fått dekket sine utgifter i forbindelse med artikkelen. Mitt honorar fra VG ligger i underkant av de faste tariffene

norske forfattere og journalister lønnes etter.

Forøvrig jobber jeg med en bok om Vidkun Quislings forhold til Maria og Alexandra. Jeg – som dere – ønsker at sannheten skal komme frem. Derfor håper jeg alle som sitter inne med opplysninger, brev eller dokumenter vil kontakte meg. *Mitt telefonnummer finnes i Oslo-katalogen.*

Oslo, 26/3 1987

Arve Juritzen